

ra kifelé fordítva a fejét.

— Önök megrögzött pesszimisták! Ime, én súlyos helyzetemben is remélek! Egyebet se csinállok, folyton csak remélek...

— Ellenkezőleg, öregem, főfoglalkozásunk az optimizmus! — válaszolt Arthur.

— Nem értem, hogy akkor miért nem egyeznek gondolataimk... — És mi az ön mellékfoglalkozása, ha szabad érdeklődnöm?

— Orvos vagyok!

Sittingflesh ur hitetlenül csóválta a fejét.

— Nem igen látszik meg önön a foglalkozása. Legalább is a beszéde után egészen másnak nézne az ember. Hol van a rendelője?

— Még sehol.

— Ahá! Állástalan diplomás!... — Nem is lesz önnek soha pacien-turája, ezt én mondom! Akinek olyan téves diagnózisai vannak, hogy mint nálam is, leprát állapít meg, az nincs tisztában a tudományával! Egyébként nem akarok senkit sem megsérteni, de az a benyomásom uraim, hogy sok tekintetben nem értjük meg egymást. Éppen azért jött! — Szólt és leborult az asztalra.

— Még csak annyit jegyzek meg, — szólt Arthur — hogy teljes mértékben megérdemli sorsát. Sőt ennél is rosszabbat érdemel! — S ezzel eloltotta a villanyt és ő is végignyult az ágyon.

— Ki kellene rugni!... — ajánlotta Robinson. Arthur reménytelenül tapogatta karját, lábát, minden része fájt.

— Köpök rá! — mondta fáradtan. De e kijelentésével egyben tanúságot tett a klasszikus orosz irodalomban való nagy jártasságáról.

Az asztal felől boldog szorтыogás volt a válasz.

A D A R D A N E L L Á K

Irta: ASZÓDY JÁNOS

Földgolyónk kétharmad része (71.6%) víz s csak egyharmad része (28.4%) szárazföld. Ezért nagy államhatalmak csak úgy épülhettek fel és csak úgy maradhattak fenn, ha erejük nem csupán a Földön, hanem a vizen is felléptek. Ma már mindenfajta imperialista politikát egy irányelv vezet: a Föld a Vízről függ! A Föld csak hid a Vizek között! Minden földbirtok csak eszköz a tengerek fölötti hatalom megerősítésére!

1.

A népvándorlás gigászi tömegei nem számíthatnak Földre felépített hatalomnak. Jóllehet a hunok, mongolok, törökök hadműveletai szárazföldek belsejéből tengerek felé irányultak, Attila, Dzsingisz Kán és a szultánok birodalmai, bár történelmileg nagyhatalmak, gazdaságpolitikailag nem számíthatnak nagyhatalmaknak. Éppen így nem jöhetnek ebből a szempontból számításba a babilonok, asszirok, egyiptomiak államalakulatai sem s talán csak a főnőciaiak terjedeleme ugyan nem nagy országa számít olyasminek, amely szárazföldi hatalmát távoli tengereket járó flottája kiépítésének segítségével biztosította és erősítette meg. A rómaiak világbirodalma is a Földön épült fel s talán elsőnek Nagy Sándor impériuma tűnik úgy

fel a térképeken, mintha annak felépítését a Viz politikája inspirálta volna. Azóta, a brit világbirodalom megalakulásáig, a Viz és Föld tényezőinek összhangbahozatalát illetően nem történt semmi a történelemben. A kelet-római császárság, a nagy francia állam keretei XIV. Lajostól Napoleonig, nemkülönben a Habsburgok büszke országának határai, amelyekben belül „sohasem nyugodott le a nap“, valamennyien mind Földre, szárazföldre alapozott államok voltak.

Az ujkori felfedezők Kolumbustól Vasco de Gamaig és Cortezig mind azért keltek utra, hogy azt az elvet váltsák valóra, amely szerint minden földbirtok csak eszköz a tengerek feletti hatalom megerősítésére. A kutatók lelkesedését a britek váltották át a reálpolitika aprópénzére. Ők voltak azok, akik először felismerve a szigetek, szorosok és vizek menti partok fontosságát, a felfedezők zászlólobogató korát lezárták és hideg fejjel számolva a rendszeres gyarmatpolitika szolgálatába állították egyre jobban fejlődő méretű flottáikat.

Ha végignézzük a Föld térképén, látjuk, hogy ott, ahol a Föld a Vizet uralja, vagyis a tengerszorosokon mindenütt Anglia az ur. Gibraltár, Aden, Port-Said, Singapore. Két kivétel van csupán: Panama és a Dardanellák.

2.

Az elveszett meseország, a csodálatos Atlantisz ködös legendája az emberiség véres történelmének enyhítő fejezeteként iktatódtott be az egyes földrészek történetébe. Utópista történészek szerint majd a Gibraltárnál volt az elveszett ország, ott, ahol a Heszperidák kertje állott, majd valahol az észak afrikai partokon, ahol most a Földközi-tenger hullámai söpörnek. A Kaukázus völgyéről is irtak csodálatos történeteket meg Georgiáról, amelyet akkor találtak meg, amikor a görögök és föníciaiak a Dardanellákon áthajózva, felfedezték a Fekete-tengert, ezt az óriási, csodálatos „tavat“. A föníciaiak és görögök után jöttek az ottomán törökök, akik Bizánc lankadó hatalmával állottak harcban és megvetették lábukat a Dardanellák nyugati partjain. Ezen az uton hódító elődjük nyomán egymásután foglalták el Makedoniát, Epiruszt, Illíriát, Szerbiát és Bulgáriát. A nagy pusztítók közül sem Dzsingisz Kán, sem Tamerlán nem jutott el a Dardanellákig és a halálra ítélt „beteg ember“, a lassan sorvadó Török Birodalom, vesztett háborúk után sem engedte ki kezéből a földszorosot, amelybe, Európába átnyuló kezei, a halálraítélt makacsságával kapaszkodtak. A szuezi csatorna átvágásával a Földközi-tenger világjelentőségre tett szert. Elsősorban azért, mert sok ezer kilométerrel lerövidítette az India felé vezető utat, másodsorban pedig, mert az imperialista gyarmatpolitika egyre nagyobb arányu kifejlődésével kapcsolatban nemzetközi torzalkodások új színhelyévé vált. Nagybritannia a megnyert krimi hádjárat ellenére is megelégedett azzal, hogy a Dardanellákat török kezekben hagyja, mivel a Porta a nagypéteri „történelmi küldetés“ nyomdokain járó, erőszakos orosz külpolitika ellen a brit flotta ágyucsövei mögött keresett menedéket.

Ennek a történelmi küldetésnek véghezvitelére a cári Oroszország nyolc háborút viselt Törökország ellen. A Dardanellákig azonban soha sem nyultak az orosz határok. Nagy Péter előretörése után Katalin cárnő a Krimi félszigetet foglalta el, valamint a Fekete-tenger egész északi partját. Ennél tovább azonban nem jutottak. 1877 áprilisában „szláv test-

véreinek“, a bolgároknak és szerbeknek „felszabadítására“ az orosz cári haderők újra megjelennek Európa déli részén. S bár a hadjáratot befejező san-stefanoi békekötés súlyos feltételeket szabott a szultánra, Anglia az utolsó pillanatban közbelép és abból az ősi elvből kiindulva, hogy a tengerszorosnak töröknek kell maradnia s minden orosz előretörés, amely az Adria felé irányul, veszedelmet jelent az angolok földközi-tengeri pozícióira, megtorpedózza a san-stefanoi békekötést és Berlinben egy kongresszusnak nevezett komédiát rendez, amelynek egyetlen feladata volt a biztosra vett zsákmányt az orosz medve mancsai közül kitépni.

A berlini kongresszus hatalmas kudarca után a cári Oroszország Dardanella-politikája megváltozik. „Az ősi küldetés“ jelszavát feladva a cári imperializmus nem támadja, de a maga módján védi Konstantinápolyt. A XIX. század második felében az orosz külpolitika politikai aktívumnak könyvelt el minden olyan szerződést, amellyel a cári kormány elérte a Dardanellák idegen csatahajók előli lezárását. „Oroszországnak szüksége van erre a török uniformisba öltöztetett portásra ott a Dardanellákon. A tengerszorosnak zárva kell maradnia. A Fekete-tenger az orosz Mare Clausum“, — mondotta Kapnist gróf, orosz diplomata 1897 májusában, amikor a Monarchia és Oroszország között új szerződés jön létre, — az elmúlt évszázad folyamán ki tudja hányadik, — amelyben leszögezik, hogy a tengerszorosra vonatkozóan a két szerződő fél külön egyezményt nem köthet. Akadt a Dardanella-szerződések között jónéhány olyan egyezmény is, amelyek az orosz hajóhadat tiltották ki a Földközi tenger-ről (1856-1871-1878), jóllehet a cári kormány állandóan a nagypéteri gondolatért harcolt: „szabad kijárat a Földközi-tengerre“. 1877-től kezdve Szentpétervár és London között közvetett vagy közvetlen uton állandó a surlódás a Dardanellák dolgában. Anglia magatartásának tulajdonítható, hogy az orosz-japán háború alatt a feketetengeri orosz flotta tétlenségre volt kárhoztatva és ugyancsak Nagybritannia magatartásán mulott az is, hogy a feketetengeri orosz hajóhadat a cári uralom utolsó pillanatáig sem sikerült újabb egységekkel megerősíteni.

Amikor tehát a berlini kongresszus után az orosz külpolitika visszavonulót volt kénytelen fujni az ősi küldetés megvalósításának tekintetében, London és Szentpétervár, ellentéteiben is egymást vonzva, csak azon igyekezett, hogy ha már egyikük sem tűzheti ki saját lobogóját a török félföld helyett a Boszporus erősségeire, legalább más államok se szólhasanak bele a Dardanellák ellenőrzésébe. Így például annak ellenére, hogy a cári kormány a Balkán-háborúk idején nyíltan támogatta a két szláv államot, Szerbiát és Bulgáriát az Ozmán ellen vívott legfrissebb harcukban, a Kirk-Kilisse-i és Lulé-Burgas-i győzelmek után, amikor a bulgár seregek napok alatt a török főváros alá értek, az orosz külügyminisztérium minden lehetőt megtesz, hogy „a kis szláv testvér“ kezéből kimarja a győzelmet. Szaszonov ajánlatokat sürgönyöz szét az európai fővárosokba: „A szultán Konstantinápolyban marad, a török főváros körül senleges zónát kell vonni...“ Amikor pedig a bulgár előrenyomulás tovább tart, Szentpétervár azt sürgönyzi Párizsba, hogy ha a bulgár hadsereg bevonul Konstantinápolyba, a feketetengeri orosz flotta megjelenik a török főváros előtt...

Amióta pedig a vitorlás hajókat gőzösök váltották fel és amióta a gőzösöket nyersolajjal fűtik, Nagybritanniát keleti politikájában újabb

szempont is vezet. Már nemcsak az Indiai-Óceán felé vezető ut a fontos, de ugyanolyan fontos a mezopotámiai nyersolajtelepek felé vezető ut biztonsága is. Az angol imperializmus megiratlan politikai programjában életszabály, hogy azok az országok, amelyek India felé és a petróleummezők felé vezető uton fekszenek, közvetlenül vagy közvetve angol uralom alá kell kerüljenek. Ezért nagyjelentőségű Anglia szempontjából, hogy milyen lobogó leng a Gallipoli-félszigeten, ezért küzd egész erejével Egyiptom függetlensége ellen és általában ezért van az, hogy a fontos tengeri támpontok körül fekvő országok egyike sem tudott teljes függetlenséget kivívni magának. Ez áll a Panama-csatorna esetében, ugyanez a helyzet Egyiptomban s az arab félszigeten éppen úgy, mint Sziámban vagy a Gibraltár körül. Egyetlen kivétel talán ez alól a szabály alól a mai Törökország, amely a lausannei-szerződés ellenére is meg tudta őrizni függetlenségét. Ennek pedig az a magyarázata, hogy 1923-tól kezdve a Szovjetunió szakítva a cári Oroszország erőszakos Dardanella-politikájával, olyan megoldást talált, amely egyetlen cári külpolitikusknak sem jutott eszébe. A „török portást” eszköz helyett barátjává tette. A lausannei-konferencián arra kényszerítették Törökországot, hogy a Dardanellák vonalát, le egészen a Gallipoli-félsziget csucsáig, semlegesítse, az ágyúutakat leszerelje s végig a hatalmas tengerparton a világítótoronyok őrségén kívül ne tartson egyetlen őrszemet sem. A fiatal török állam tiltakozását egyedül a Szovjetunió támogatta s amikor 1936 tavaszán az abesszín ügyekkel elfoglalt nyugati külügyminiszteriumokban Mustafa Kemál bejelentti, hogy a Dardanellákat újra megerősíteni kényeszerül, mert: „...az egyre sűrűbben ismétlődő politikai válságok, valamint az egyetemes biztonság gépezetének megbénított mozgókészsége, amelynek alapján különben a lausannei-határozatok készültek, nem nyújtják többé a török terület számára azt a biztonságot, amire annak szüksége volna.” — ezt a tételt a török köztársaság szövetségese, a Szovjetunió, amelynek politikája a kérdés háttérében huzódott meg, erőteljesen alátámasztotta. Az oroszok az elmúlt évszázadbéli cári Dardanella-politikával szemben ma a török köztársasággal való megegyezést és barátságot, nemkülönb a tengerszoros teljes lezárását kívánják.

NYIKOLAJ ALEXEJEVICS NYEKRASZOV: SZÜLŐFÖLD

Fordította: PERVY PÉTER

*És itt vagyok megint
az ismerős helyen,
ahol apám élték,
dörén, gyümölcstelen;
nagy lakomák során,
ivással és falással,
kis szennyes zsarnokok,
esztelen nagyzolással,
hol adatott nekem
világra megszületnem
és túrni megtanulnom
s gyűlölni mérhetetlen;*

*hol eltitkolva azt,
ami bensőmbé forr
még én is földes ur
voltam valamikor;
hol még idő előtt
megrontott lelkem ébredt,
és benn a nyugalom
oly gyorsan semmivé lett,
hol már nem gyermeki
rajongás tűziben,
oly tulontul korán
elégett a szívem.*